

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ 5-9 (10) КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ З
ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ**

ПРИРОДОЗНАВСТВО

5 клас

Укладачі: Лавріненко Н.М., вчитель початкових класів Донецької спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату I-II ступенів №22;

Джантемірова І.Д., вчитель початкових класів Донецької спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату I-II ступенів №22

Київ – 2014

Пояснювальна записка

Предмет «Природознавство» в 5 класі продовжує курс природознавства початкової школи. Відтак, будуються на основі знань, які закладені у початковій ланці школи, є інтегрованим, пропедевтичним курсом, головна мета якого полягає у формуванні в учнів основ сучасної природничо-наукової картини світу. Передбачається, що здобуття нових знань, а також узагальнення, розширення і поглиблення природничих знань, умінь і навичок, набутих у початковій школі, забезпечать достатню основу для вивчення біології, хімії, географії, фізики як самостійних предметів у 6-9 класах.

Основна мета навчального предмета “Природознавство” в 5 класі – формування природознавчої компетентності учнів через засвоєння системи інтегрованих знань про природу і людину, основ екологічних знань, удосконалення способів навчально-пізнавальної діяльності, розвиток ціннісних орієнтацій у ставленні до природи.

Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення таких основних завдань:

- формування ключових і предметних компетенцій: соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних, саморозвитку та самоосвіти;
- розвиток загальнонавчальних і спеціальних умінь, способів діяльності щодо вивчення природи (предметні та загально предметні компетенції);
- формування цілісної природничо-наукової картини світу, що охоплює систему знань, уявлень про закономірності у природі та місце людини в ній;
- засвоєння і поглиблення знань про різноманіття об’єктів і явищ природи, зв’язок між явищами живої і неживої природи, зміни природного середовища під впливом людини;
- оволодіння й удосконалення уміннями проводити спостереження, дослідити, вимірювання та описувати їх результати;
- виховання позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи, прагнення діяти в навколишньому середовищі відповідно до екологічних норм поведінки;
- застосування знань про природу в повсякденному житті для збереження навколишнього середовища та соціально-відповідальної поведінки в ній;
- адаптації до умов проживання на певній території, самостійного оцінювання рівня безпеки навколишнього середовища як сфери життєдіяльності.

Корекційно – розвивальними завданнями курсу є:

- розвиток розумових дій та операцій (аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизації, класифікації) ;
- розвиток логічних форм мислення (понять, суджень, умовиводів);
- формування вміння розкривати цільові, причинно-наслідкові зв'язки на понятійному рівні;
- розвиток саморегуляції діяльності, самоконтролю (плануючого, операційного, заключного);
- формування позитивних якостей особистості (вміння визначати мету діяльності, цілеспрямованість, наполегливість у досягненні поставленої мети);
- розвиток пізнавальної активності та емоційної сфери.

У процесі реалізації корекційно-розвивальних завдань учитель вчить учнів аналізувати об'єкти, які входять до природних та штучних систем; порівнювати та виділяти суттєві ознаки; розповідати про зв'язок об'єктів у системі; розкривати цільові, причинно-наслідкові зв'язки (на прикладах пристосування організмів до умов існування); робити висновки про особливості системи. Під час виконання практичних завдань вчитель має формувати в учнів саморегуляцію діяльності, різні види самоконтролю(плануючий,операційний,кінцевий). У полі зору вчителя має бути особистісний розвиток учнів. Під час виконання дослідів слід розвивати у дітей цілеспрямованість, ретельність; плекати інтерес до пізнання рослинних і тваринних організмів, розвивати прагнення охороняти природні екосистеми.

У даній програмі реалізовано інтегрований підхід до формування змісту курсу, який розподіляється таким чином:

- 1 навчальна година на тиждень. Загальний обсяг навчального часу становить 35 годин,
- з них 2 години – резервний час, що може бути використаний учителем на власний розсуд для організації різноманітних форм навчальної діяльності: екскурсій, проектної та дослідницької діяльності учнів, роботи з додатковими джерелами інформації, корекції та узагальнення знань.

Відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392, у програмі предмета «Природознавство» визначено такі змістові лінії: «Методи пізнання природи. Природознавство – комплекс наук про природу»; «Об'єкти і явища природи. Природні й штучні системи»; «Земля – планета Сонячної системи. Умови життя на Землі»; «Людина і природа. Природне середовище і життя людини. Охорона і збереження природи».

Основу змісту шкільного курсу «Природознавство» становлять реальні об'єкти і процеси природи, теоретичні знання про них та методи дослідження природи, добір яких здійснено за такими критеріями:

- сучасність знань про природу;

- відповідність дібраних знань Державному стандарту базової загальної середньої;
- універсальність значення навчального матеріалу для подальшого вивчення таких навчальних предметів, як астрономія, біологія, географія, фізика, хімія;
- посиленість і доступність засвоєння дібраних знань віковим та психологічним особливостям учнів 5 класу.

Основними поняттями у змісті курсу є:

- людина як частина природи, житель планети Земля;
- середовище життя людини;
- явища природи;
- взаємозв'язок компонентів природи, її цілісність і система організації;
- значення знань про природу для людини.

Використання системного підходу забезпечує пізнання природи як цілісного реального оточення людини, середовища її життя, з яким вона пов'язана, обміном речовин, енергією, інформацією.

Особливості організації вивчення навчального матеріалу

Навчально-пізнавальний процес необхідно спрямовувати на формування в учнів загальнонавчальних умінь і навичок та ключових компетенцій. У цьому пріоритетами є: діяльнісний підхід, використання для пізнання навколишнього світу різних методів і прийомів, робота з різними джерелами інформації для розв'язування проблемних завдань.

Поряд із фронтальними та індивідуальними формами роботи необхідно залучати школярів до колективної діяльності (парна, групова робота) із застосуванням інноваційних методик та використанням інформаційно-комунікаційних засобів (наприклад, електронного планетарію, відеосюжетів, віртуальних екскурсій тощо), що сприятиме формуванню в учнів комунікативної та соціальної компетентностей.

Для засвоєння навчального змісту предмета «Природознавство» особливе значення мають такі методи і прийоми навчальної діяльності школярів, як спостереження, проведення нескладних дослідів, вимірювань, робота з різними інформаційними джерелами тощо. Тому в кожному розділі програми виділено рубрики «Практичні роботи», «Практичні заняття», «Дослідницький практикум» та «Міні-проекти».

«Практичні роботи» і «Практичні заняття» проводяться і реалізуються на уроці. «Дослідницький практикум» – це самостійна (або з допомогою дорослих) робота учнів у позаурочний час. Його мета – вироблення дослідницьких умінь у процесі розв’язування задач практичного спрямування. Підготовка «Міні-проектів» здійснюється як на уроці так і в позаурочний час, так само відбувається їхня презентація. Впровадження проектної технології спрямоване на стимулювання інтересу учнів до самостійного здобуття нових знань і застосування їх шляхом розв’язування проблем у конкретній практичній діяльності. Усі запропоновані міні-проекти мають, як правило, короткотерміновий характер та інтегрований зміст.

Тематику завдань для дослідницького практикуму і міні-проектів учитель може змінювати відповідно до матеріально-технічного забезпечення, наявності власних цікавих дидактичних розробок, рівня підготовленості класу, особливостей природи свого краю тощо.

Важливе значення для емоційно-естетичного сприйняття природи мають спостереження за природою, дидактичні ігри, власні дослідження, вирішення ситуативних завдань, творчі завдання, уроки, що їх проведено у формі подорожі, віртуальної екскурсії, усного журналу, репортажу з місця подій, святкування Дня Землі, Дня космонавтики, дня прильоту птахів, екологічні акції тощо. Такі форми проведення навчальних занять позитивно впливають на формування емоційного ставлення до природи, навчають оцінювати власну діяльність, сприяють розвитку уяви і фантазії.

У навчальних цілях доцільно використовувати місцевий природознавчий та красзнавчий матеріал, проводити екскурсії у природу, населеним пунктом, до красзнавчого або природничого музею, будинку природи, планетарію, обсерваторії.

Розподіл годин у програмі є орієнтовним. Учитель може самостійно змінювати кількість годин, відведених на вивчення тієї чи іншої теми, порядок вивчення тем, послідовність вивчення питань у межах теми, пропонувати власну тематику проектів та природознавчих досліджень.

5 клас
(35 год., 1 год. на тиждень)

№	К- сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчавльні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	Вступ Науки, що вивчають природу. Методи вивчення природи. Обладнання для вивчення природи. Практичні заняття Ознайомлення з довідковими виданнями з природничих наук різних типів: енциклопедії, словники, довідники величин, атласи географічних карт, атласи-визначники рослин і тварин, науково-популярна література природознавчого змісту, хрестоматії з природознавства, Інтернет-ресурси тощо. Ознайомлення з простим обладнанням для природничонаукових спостережень та дослідів. Міні-проект (інформаційний)	<i>називає:</i> природничі науки (біологію, фізику, хімію, географію, астрономію, екологію) та їх внесок у вивчення природи; методи вивчення природи (спостереження, експеримент, вимірювання); обладнання для вивчення природи (лабораторне обладнання, збільшувальні та вимірювальні прилади); імена вчених-натуралістів (2-3) та їхній внесок у вивчення природи; <i>наводить приклади:</i> використання різних природничо-наукових методів під час вивчення природи; лабораторного обладнання, вимірювальних і збільшувальних приладів; <i>описує</i> призначення простого обладнання (лупи, термометра, лінійки, мірного циліндра) для природничо-наукових спостережень та дослідів; <i>пояснює</i> прикладне значення досягнень у галузі природничих наук;	Пізнавальна діяльність: розвиток вміння спостерігати за об'єктами живої і неживої природи; формування пізнавальної активності у вивченні природи; Сенсомоторний розвиток: розвиток вміння аналізувати, порівнювати, робити висновки, розвиток уваги, мислення. Мовленнєвий розвиток: розвиток усного, монологічного мовлення, збагачення активного словника учнів. Особистісний розвиток: формування позитивного ставлення до природи, вміння бачити у природі прекрасне. Розвиток пізнавальної активності у процесі практичних досліджень.

		Визначні вчені-натуралісти Дослідницький практикум Складання переліку побутових вимірювальних приладів та здійснення вимірювання за допомогою одного з них.	<i>розрізняє</i> в описі досліду або спостереження мету, умови його проведення та отримані результати; <i>уміє</i> знаходити необхідну інформацію в довідкових виданнях з природничих наук; <i>використовує</i>: додаткові джерела інформації для виконання навчального завдання; вивчену природничо-наукову лексику в самостійних усних повідомленнях; <i>дотримується</i> правил безпечного використання лабораторного обладнання.	
2	9	Тіла. Речовини та явища навколо нас. Тіла навколо нас. Характеристики тіла, їх вимірювання. Речовини. Фізичні властивості речовин. Властивості твердих тіл, рідин і газів. Атоми і хімічні елементи. Молекули. Рух молекул. Дифузія. Різноманітність речовин. Поняття про прості та складні речовини, неорганічні та органічні речовини. Чисті речовини і суміші. Способи розділення сумішей.	Учень (учениця): <i>називає</i>: характеристики тіла (форма, розміри, маса, об'єм); прилади та інструменти для вимірювання розмірів та маси тіл; фізичні властивості речовин (колір, блиск, запах, агрегатний стан); властивості газів (не зберігають форми, займають весь представлений їм простір); властивості рідин (не зберігають форми, зберігають об'єм, текучі); властивості твердих тіл (зберігають форму та об'єм); найпоширеніші в природі хімічні елементи (2-3); способи розділення сумішей (відстоювання, фільтрування, випаровування); ознаки хімічних явищ; умови, за яких відбувається горіння; <i>наводить приклади</i>: тіл і речовин, що оточують людину; чистих речовин і	Пізнавальна діяльність: формування самоконтролю у процесі вимірювання маси та розмірів фізичних тіл, розділення сумішей, вміння розповідати про виконане; Сенсомоторний розвиток: розвиток вміння аналізувати, порівнювати, виділяти суттєві ознаки та узагальнювати суттєві властивості об'єктів. Вчити спостерігати та розповідати про явища у природі; розкривати причинно-наслідкові зв'язки між явищами неживої і живої природи; розвивати пізнавальну діяльність під час спостережень за природою. Мовленнєвий розвиток:

		Явища природи. Фізичні явища, їх різноманітність. Хімічні явища, їх ознаки. Горіння. Гниття. Повторюваність явищ. Взаємозв'язок явищ у природі. Практичні роботи Вимірювання маси та розмірів різних тіл. Практичні заняття Розділення сумішей фільтруванням. Міні-проект Опале листя: користь чи шкода? Дослідницький практикум Дослідження залежності швидкості випаровування рідини від температури та площі поверхні.	сумішей (2-3); неорганічних та органічних речовин (2-3); природних явищ (фізичних, хімічних, біологічних); явищ природи, пов'язаних зі зміною сезонів; явищ природи, що повторюються; <i>характеризує:</i> горіння як приклад хімічних явищ; <i>розрізняє:</i> тіла живої і неживої природи; фізичні, хімічні та біологічні явища; <i>пояснює:</i> відмінність між твердим, рідким, газуватим станом речовин; причини дифузії, особливості дифузії в газах, рідинах і твердих тілах; відмінності простих речовин від складних, чистих речовин – від сумішей; значення органічних речовин для живої природи; значення горіння і гниття; <i>описує</i> за запропонованим планом тіла і речовини; явища природи (2-3); <i>порівнює</i> тіла і речовини за 3-4 ознаками; <i>уміє:</i> користуватися приладами для вимірювання маси і розмірів тіла; розділяти суміш фільтруванням; <i>дотримується правил:</i> безпечного використання хімічного посуду	розвиток усного, монологічного мовлення, збагачення активного словника учнів Особистісний розвиток. Розвиток інтересу до практичного вивчення природи (виконання дослідів). Формування наполегливості, сумлінності, охайності, під час проведення дослідів, ретельності, цілеспрямованості у процесі виконання практичної роботи.
3	5	Всесвіт. Небо і небесна сфера. Небесні світила. Видимі рухи світил.	Учень (учениця): <i>називає:</i> точки й лінії небесної сфери; сузір'я (2-3); найвідоміших астрономів (Птолемей, М. Коперник, Г. Галілей, Е.	Пізнавальна діяльність: Розвиток вміння спостерігати та розповідати про явища, які відбуваються у неживій та живій природі під впливом променів Сонця:

	Поняття сузір'я. Значення зоряного неба в історії людства. Небесні тіла. Зоря – самосвітне небесне тіло. Відмінності між зорями. Міжзоряний простір. Планети та планетні системи. Сонячна система. Відмінності між планетами. Зоряні системи – галактики. Відмінності між галактиками. Скупчення галактик. Всесвіт та його складові. Людина і Всесвіт. Астрономія – наука, що вивчає Всесвіт. Методи та засоби астрономічних досліджень. Практичні заняття Визначення найвідоміших сузір'їв на карті зоряного неба. Міні-проект (за вибором) Космос далекий і близький.	Габбл), дослідників космосу (Ю. Гагарін, Н. Армстронг, Л. Каденюк); <i>наводить приклади:</i> впливу космічних чинників на Землю; небесних тіл, що складають наш Всесвіт; <i>описує:</i> загальну будову Сонячної системи; відмінності між планетою і зорею, туманностями різних типів, галактиками різних типів; <i>порівнює:</i> планети різних типів; Сонце з іншими зорями; <i>характеризує:</i> особливості астрономічних досліджень; місце людини у Всесвіті; <i>пояснює:</i> значення понять «сузір'я», «Сонячна система»; причину видимих рухів світил та зміну вигляду зоряного неба впродовж року; <i>розрізняє:</i> небесні тіла (планета, зоря, галактика); типи планет, туманностей, зір і галактик; зорі та планети на небесній сфері; <i>показує на карті зоряного неба:</i> Полярну зорю, сузір'я Великої та Малої Ведмедиці; <i>використовує:</i> додаткові джерела інформації для виконання навчального завдання; вивчену природничо-наукову лексику в самостійних усних повідомленнях;	розкривати причинно-наслідкові зв'язки у природі, пов'язані з рухом Землі. Сенсомоторний розвиток: розвиток вміння аналізувати, порівнювати, виділяти суттєві ознаки та узагальнювати суттєві властивості об'єктів. Вчити спостерігати та розповідати про явища у природі; розкривати причинно-наслідкові зв'язки між явищами природи Мовленнєвий розвиток: розвиток усного, монологічного мовлення, збагачення активного словника учнів Особистісний розвиток: Формування прагнення більше дізнатися про Всесвіт з книжок.
--	--	--	--

		Світ галактик. Дослідницький практикум Спостереження за зоряним небом впродовж календарного року.	<i>виявляє ставлення:</i> до потреби пізнання Всесвіту, розвитку астрономічних та космічних досліджень; <i>оцінює значення:</i> зоряного неба в історії людства; телескопічних спостережень; вивчення Всесвіту для потреб людини.	
4	8	Земля- планета сонячної системи Тема 1. Земля як планета Гіпотези та сучасні уявлення про виникнення Землі. Форма і розміри Землі. Внутрішня будова Землі. Рухи Землі. Пори року. Місяць – супутник Землі. Сонячні та місячні затемнення. Способи зображення Землі. Масштаб. Ґрунт, його значення. Утворення ґрунту. Властивості ґрунту. Догляд за ґрунтом. Повітря – суміш газів. Значення повітря. Властивості повітря. Вода на Землі. Властивості води. Три стани води. Кругообіг води.	Учень (учениця): <i>називає:</i> учених, які пояснювали походження Землі (Ж. Бюффон, І. Кант, Д. Джинс, О. Шмидт) та відмінності між їхніми гіпотезами; сучасні погляди на виникнення Землі; форму і розміри Землі; рухи Землі; фази Місяця; способи зображення Землі; материки та частини світу; склад ґрунту, повітря; властивості ґрунту, повітря, води; <i>наводить приклади:</i> розчинних і нерозчинних речовин; розчинів у природі; використання води людиною; <i>описує</i> внутрішню будову Землі; результати власних спостережень і дослідів; <i>пояснює:</i> зміну дня і ночі; зміну пір року; зміни фаз Місяця; нерівномірність розподілу сонячного світла і тепла на поверхні Землі; причини сонячного і місячного затемнення; значення масштабу в створенні карт; утворення ґрунту; кругообіг води у природі; значення води, повітря,	Пізнавальна діяльність: розвиток вміння спостерігати за об'єктами неживої природи та розповідати про свої спостереження; Сенсомоторний розвиток: розвиток вміння розкривати причинно-наслідкові зв'язки між явищами природи ; коригувати зорове сприймання у процесі роботи з контурними картами. Мовленнєвий розвиток: розвиток усного, монологічного мовлення, збагачення активного словника учнів. Особистісний розвиток. Формування цілеспрямованості у діяльності, прагнення до самостійного здобуття знань. Вчити бачити у природі прекрасне, бажання охороняти природу.

	Вода – розчинник. Розчинні й нерозчинні речовини. Розчини в природі. Значення води у природі. Використання води людиною. Практичні заняття: Знаходження на карті та глобусі екватора, полюсів, меридіанів, півкуль. Знаходження на карті та глобусі материків і частин світу; географічних об'єктів. Міні-проекти (за вибором) Чому ми бачимо тільки один бік місяця? Краплина, або «Де ми втрачаємо воду?» «Професія» дощового черв'яка. Дослідницький практикум (за вибором) Вивчення розчинності речовин: глини, олії, лимонної кислоти.	грунту; значення сонячного світла і тепла для живої природи; <i>розрізняє:</i> фази місяця на зображеннях; способи зображення об'єктів на географічних картах; <i>показує на глобусі та географічній карті:</i> материки і частини світу; найбільші географічні об'єкти (гори, річки, рівнини, моря, океани); екватор, півкулі, полюси, паралелі і меридіани; <i>використовує:</i> додаткові джерела інформації для виконання навчального завдання; вивчену природничо-наукову лексику в самостійних усних повідомленнях; <i>оцінює</i> власний внесок у діяльність малої групи співробітництва, прагне аргументовано висловлювати власні судження	
--	---	---	--

		Дослідження впливу різних температур на розчинення цукру (солі) у воді. Дослідження нагрівання тіл (різних за кольором і прозорістю) променями Сонця.		
5	9	Тема 2. Планета Земля як середовище життя організмів Організм і його властивості. Клітинна будова організмів. Різноманітність організмів: Рослини, Тварини, Гриби, Бактерії. Умови життя на планеті Земля. Середовище життя. Чинники середовища. Вплив на організми чинників неживої природи. Пристосування організмів до періодичних змін умов середовища. Різноманітність середовищ життя. Наземно-повітряне середовище, пристосування живих організмів до життя у ньому. Водне середовище життя. Пристосування організмів до життя у воді.	Учень(учениця): <i>називає:</i> властивості організмів; відмінності рослин, тварин, грибів, бактерій; умови життя на планеті Земля; чинники середовища; основні середовища життя; склад екосистеми; <i>наводить приклади:</i> пристосування організмів до періодичних змін умов середовища (листопад, зимова сплячка, зміна забарвлення хутра, перельоти птахів); співіснування організмів; природних і штучних екосистем; <i>описує:</i> пристосування організмів до чинників неживої природи; пристосування організмів до середовища життя; результати власних спостережень і дослідів; <i>пояснює:</i> як відрізнити живий організм від неживого природного тіла; вплив чинників середовища на живі організми; зв'язок грибів, бактерій, рослин, тварин у природі; роль рослин, тварин, грибів, бактерій у екосистемах;	Пізнавальна діяльність: формування поняття про організм, його властивості, різноманітність організмів. Сенсомоторний розвиток: формування вміння аналізувати живі об'єкти, порівнювати та виділяти суттєві ознаки; розкривати цільові, причинно-наслідкові зв'язки (на прикладах пристосування організмів до умов існування). Розвиток самоконтролю у процесі виконання практичних завдань. Мовленнєвий розвиток: розвиток усного, монологічного мовлення, збагачення активного словника учнів. Особистісний розвиток: виховання цілеспрямованості, ретельності під час виконання дослідів. Розвиток інтересу до пізнання рослинних і тваринних організмів.

	Ґрунтове середовище життя. Пристосування організмів до життя у ґрунті. Вплив на організми чинників живої природи. Взаємозв'язки між організмами. Співіснування організмів. Угруповання організмів. Екосистеми. Рослинний і тваринний світ своєї місцевості. Практичні заняття Визначення назв найбільш поширених в Україні рослин, грибів, тварин за допомогою атласів-визначників. Ознайомлення з найпоширенішими й отруйними рослинами, грибами і тваринами своєї місцевості Міні-проект (за вибором) Бактерії корисні та шкідливі. Тварини минулого. Дослідницький практикум	<i>розпізнає</i> найпоширеніші рослини і тварини своєї місцевості; отруйні рослини, гриби, тварини своєї місцевості; <i>уміє</i> визначати назви рослин, тварин, грибів за допомогою атласів-визначників; <i>оцінює</i> значення природних і штучних екосистем у природі та житті людини; <i>використовує:</i> додаткові джерела інформації для виконання навчального завдання, вивчену природничо-наукову лексику в самостійних усних повідомленнях.	
--	--	---	--

		Дослідження впливу температури, світла і вологості на проростання насіння. Екскурсія (відповідно до місцевих умов) до зоопарку, живого куточку, Будинку природи, краєзнавчого музею, на ферму тощо.		
6	4	Тема 3. Людина на планеті Земля Людина – частина природи. Зв'язок людини з природою. Зміни в природі, що виникають унаслідок природних чинників і діяльності людини. Екологічні проблеми та їх розв'язування (збереження біологічного різноманіття, боротьба зі знищенням лісів і опустелюванням, захист планети від забруднення різних видів). Охорона природи. Червона книга України. Заповідники, заказники, національні парки та їх значення для збереження природи Землі. Практичні роботи Складання Червоної книги своєї місцевості.	Учень (учениця): <i>називає:</i> джерела забруднення навколишнього середовища; наслідки забруднення навколишнього середовища; важливі екологічні проблеми своєї місцевості; природоохоронні об'єкти й території свого регіону; <i>наводить приклади:</i> впливу людини на природу і природи на людину; рослин і тварин своєї місцевості, що їх занесено до Червоної книги України; <i>пояснює</i> зв'язок людини з природою; зміни в природі, що викликані природними чинниками і діяльністю людини; призначення Червоної книги і природоохоронних територій; <i>висловлює судження</i> щодо необхідності охорони природи і раціонального використання природних ресурсів; <i>виявляє бережливе ставлення до природи;</i>	Пізнавальна діяльність: Формування поняття про людину – частину природи, розширення знань про зв'язок людини з природою. Сенсомоторний розвиток: формування вміння розкривати причинно-наслідкові зв'язки між об'єктами неживої та живої природи; об'єктами природи і людиною. Мовленнєвий розвиток: розвиток усного, монологічного мовлення, збагачення активного словника учнів Особистісний розвиток: виховувати бажання бачити прекрасне у природі, бажання охороняти природу.

	<i>Міні-проекти</i> (за вибором) Чи не перетвориться Земля на пустелю? Будь природі другом! <i>Дослідницький практикум</i> Дослідження екологічних проблем своєї місцевості.	<i>дотримується</i> екологічних норм поведінки у природі.	
--	---	--	--